

עשרים שנה לרצח יצחק רבין

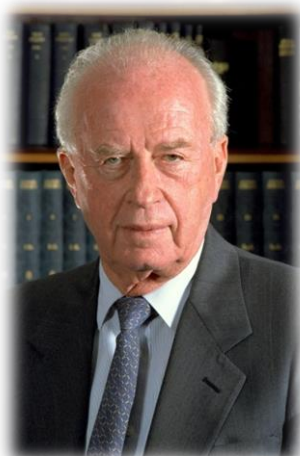
משרד החינוך | מינהל חברה ונוער | יחידת חס"ד | מינהל החינוך הדתי

"שבזיכרון דברים אלו נשוב להיטיב" רמב"ם, משנה תורה, הלכות תענית ה, א

להיות נוחין, ועלובין ושונים

על-פי עירובין יג ע"ב

במוצאי שבת פרשת לך-לך, י"ב בחשוון תשנ"ו (4.11.1995), נרצח ראש ממשלת ישראל יצחק רבין. ראש הממשלה נרצח בתום הפגנה שנערכה בכיכר מלכי ישראל בתל-אביב, לימים תיקרא הכיכר "כיכר רבין".

אבל כבוד ירד על עם ישראל בארץ ובתפוצות עם היוודע דבר הרצח. ארונו של רבין הוצב ברחבת הכנסת למשך שלושה ימים, ועשרות אלפי אנשים, מהארץ ומהעולם, חלקו לו כבוד אחרון בעוברים על פני הארון.

לרחבת הכנסת, כמו גם לכיכר שבה אירע הרצח, הגיעו יהודים ושאינם יהודים, ימנים ושמאלנים, חילונים ודתיים, מבוגרים וצעירים ואף ילדים רבים, אנשי הערים הגדולות ואנשי הפריפריה, אנשי צבא, חקלאים, תלמידי חכמים ורבנים, אנשי אקדמיה ומדע, פועלים ותעשיינים. עם ישראל כולו ביכה את יצחק רבין בכי כפול – בכי על האיש עצמו ובכי על ראש ממשלת ישראל שנרצח.

את יצחק רבין – יליד ירושלים, בוגר בית הספר החקלאי "כדורי", מפקד בפלמ"ח, הרמטכ"ל השביעי של צה"ל וראש ממשלת ישראל – רצח יהודי בשל מהלך פוליטי שנוי במחלוקת: הסכם אוסלו.

ההיסטוריה של עם ישראל רצופה מחלוקות נוקבות: בין יוסף לאחיו, בין שאול לדוד, בין המשמשים בכהונה למשמשים במלוכה, בין מלכים לנביאים, בין בית הלל לבית שמאי ועוד. אולם על-אף המחלוקות, דבריו של אברהם אבינו ללוט – "אבל אנשים אחים אנחנו" (בראשית יג, ח) – שרירים וקיימים. אנו בעלי אותה מורשת, שפה וארץ, וכמאמר בעל התניא: עם ישראל הוא "נשמה אחת וגופים חלוקים" (פרק לב).

דוד הנער נזהר בכבודו של שאול במאבקו הקשה עמו וסירב לנצל את ההזדמנות שניתנה לו להרוג את שאול באומרו בלהט: "חִלְיָה לִי מֵה' מְשַׁלַּח יָדַי בְּמַנְשֵׁי ה'" (שמואל א', כו, יא). מדוד המלך, אנו לומדים שיעור באחריות לאומית, בענוה, בהבנת מהות אדם נבחר – "שליח ה'".

עשרים שנה לאחר הרצח, עודנו כואבים את מותו של האיש יצחק רבין ז"ל ואבלים על הירצחו של "שליח" בידי יהודי.

עשרים שנה לאחר הרצח, המחלוקת הפוליטית הלגיטימית בין ימין ושמאל עודה רוחשת ומפעפעת בחברה הישראלית.

עשרים שנה לאחר הרצח, ההבנה כי אלימות בכלל ומעשה אלימות קיצוני כמו רצח בפרט אינם פותרים דבר מפעמת כבעבר.

עשרים שנה לאחר הרצח, אנו רוצים להכיר את האיש שתרם רבות לבניין הארץ והמדינה וששילם בחייו על פועלו.

עשרים שנה לאחר הרצח, תפקידינו כמחנכים ללמד את הדור הצעיר ולברר עמו כי נפל דבר בישראל. לברר כיצד קרה שיהודי רצח ראש ממשלה יהודי, לברר לאן מוביל עיוורון המחלוקת – למען יספרו לדור אחרון.

עשרים שנה לאחר הרצח, עלינו לפעול בדרכי שלום ואחוה ולהרבות שלום בעם ישראל, בקהילה, בבית הספר, בכיתה ובכל דרכינו. הרמב"ם, בהלכות תענית, בירר את מהות הזיכרון ואת הצורך של עם לעיין בעברו, וכך כתב הרמב"ם: "שבזיכרון דברים אלו נשוב להיטיב" (ה, א).

עשרים שנה מהרצח זו נקודת זמן ראויה לעסוק בעיצובו של יום הזיכרון לרבין כיום של למידה, של בירור נוקב ושל חשיבה מעמיקה בשאלה איך החברה כולה מונעת מחלוקות אלימות. הלימוד ביום זה צריך לעסוק בנושא יחסים בין אחים (!) בזמן מחלוקת וקיטוב.

בתקופה שבה אנו עדים למקרי אלימות בכלל בחברה הישראלית ולאלימות בשל דעות ובשל עמדות בפרט, אנחנו חייבים לזכור שבמדינת ישראל גרה משפחה – משפחה בעלת עבר מפואר. עלינו לזכור כי במדינת ישראל, כמו במשפחה, יש דעות שונות ואי-הסכמה בחלק מהנושאים, אך שאנו, כמו במשפחה, לעולם אחים ואוהבים. חז"ל אמרו: "כשם שפרצופיהן שונים, כך דעותיהם שונות" (ברכות נח ע"ב). איש אינו נדרש לוותר על האמת שלו, אך שומה עלינו לזכור בכל רגע שהספינה היא משותפת! שאנחנו תלויים זה בזה!

במשנה במסכת אבות למדנו: "איזוהי מחלוקת שהיא לשם שמים, זו מחלוקת בית הלל ובית שמאי" (ה, ז), שגם כשהיו ב"ש וב"ה בשיא מחלוקתם, לא נמנעו מלהתחתן אלו עם אלו. פירושו של דבר שהייתה ביניהם אהבה, קרבה והערכה הדדית רבה. כאשר קיימת שותפות כזו, אפשר, ואולי אף חשוב, לחלוק זה על זה, אך זו תהיה מחלוקת לשם שמים, מחלוקת שאינה מביאה, חלילה, לשנאה. כשאוהבים, אפשר לחלוק, וכשחשים שאהבה נעלמת, חלילה, המחלוקת איננה לשם שמים.

פלורליזם הוא ערך חשוב ונפלא, המאפשר לכל אחד לחשוב בדרכו, לחיות בדרכו. אפשר ליישם ערך זה בצורות שונות. אפשר לדמות את הדבר לנסיעה בכביש: ייתכן מצב שבו בעלי רכבים שונים נוסעים איש איש ברכבו בחלונות סגורים ומקפידים לנסוע על-פי חוקי התנועה. במצב זה אין תאונות, אך איש אינו פוגש בחברו, אינו רואה אותו, אינו שומע אותו, אינו משפיע עליו ואינו מושפע ממנו. ייתכן מצב שבו בעלי הרכבים נוסעים אמנם איש איש ברכבו, אך חלונות הרכבים פתוחים. אין זה מספיק שאיני פוגע בך ושאתה מאפשר לי לחיות את חיי, כדאי לראות את בעלי הרכבים האחרים, ללמוד מהם, מדעותיהם ומכישרונותיהם. גם לבעלי רכבים שונים לחלוטין והנוסעים בכיוונים מנוגדים יש מה ללמוד אלו מעולמם ומסגנון חייהם של אלו. וייתכן מצב, המשקף יותר את חיי העם היהודי במדינת ישראל, שבו איננו נוסעים ברכבים פרטיים, אלא כולנו נוסעים באוטובוס אחד גדול, ובמהלך הנסיעה הארוכה הנוסעים פותחים את הלב זה בפני זה, משוחחים ביניהם, מבררים ומלבינים באהבה, ומבינים שכיוון

הנסיעה שלהם זהה, כמו גם נקודת המוצא – שבה אמר ה' לאברהם: "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך" (בראשית יב, א).

אנחנו חייבים להתחנך על כך שהמשפחה המורחבת שלנו נוסעת, מאז ימי אברהם בשנת 1948 לבריאת העולם, באוטובוס אחד, וכי כיוון הנסיעה הוא לעולם ירושלים שבארץ ישראל, כדברי ר' נחמן מברסלב: "כל מקום שאני נוסע, אני נוסע לארץ ישראל". ואם נשאל איך אפשר לשבת בנסיעה ארוכה כזו ליד מישהו שדעותיו הפוכות משלי, ננסה למצוא כיוון לתשובה בדברי הגמרא: "שלוש שנים נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אומרים הלכה כמותנו, והללו אומרים הלכה כמותנו. יצאה בת קול ואמרה: 'אלו ואלו דברי אלוקים חיים הן, והלכה כבית הלל'. וכי מאחר שאלו ואלו דברי אלוקים חיים, מפני מה זכו בית הלל לקבוע הלכה כמותם? מפני שנחין ועלובין היו ושונין דבריהן ודברי בית שמאי, ולא עוד אלא שמקדימין דברי בית שמאי לדבריהם" (עירובין יג ע"ב).

שתי שאלות עולות מדברי גמרא אלו, האחת – כיצד ייתכן שאלו ואלו דברי אלוקים חיים, הרי אמת יש רק אחת. לשאלה זו נענה ונאמר שאין ספק שלמעשה ההלכה תהיה על-פי דעה אחת בלבד, אך בממד העיוני, הרעיוני, בעולם המחשבה, ריבוי הדעות אפשרי ורצוי. הרב קוק זצ"ל כתב: "כי השלום האמתי אי-אפשר שיבוא לעולם כי אם דווקא על ידי הערך של ריבוי השלום... שיתראו כל הצדדים וכל השיטות ויתבררו איך כולם יש להם מקום, כל אחד לפי ערכו, מקומו ועניינו" (עולת ראי"ה, ח"א עמ' שלא). כלומר: דווקא ריבוי הדעות גורם לעושר מחשבתי, לגילוי פנים שונות במציאות. מתן מקום לדעה אחת בלבד (גם אם היא שלי) מצמצם את גילוי האור האלוקי.

השאלה השנייה העולה מדברי הגמרא היא אם העובדה שב"ה נחין ועלובין היא סיבה מספקת להיות ההלכה נקבעת על פיהם. לשאלה זו נענה ונאמר שב"ה, במידותיהן הנעלות, "הקדימו את דברי ב"ש לדבריהן". כלומר: ב"ה שמעו את דברי ב"ש, ניסו "להיכנס לנעליהם" ולהבין היטב את דעתם ואת הביסוס לה. ואם אחרי "שהקדימו את דברי ב"ש לדבריהם" ונתחו את הדעות השונות שוב ושוב עדיין עמדו בדעתם, אז ברור שדעתם מבוססת יותר והיא מתקבלת.

נחזור למשל: כאשר אני יושב בנסיעה באוטובוס ליד מי שחושב אחרת ממני ושומע את דעותיו, אני מתפתח ומתעשר ויוצא נשכר, שהרי גם דעתו של חברי היא דברי אלוקים חיים. האמת אינה כולה באמתחתי דווקא, ואני זקוק לדעה המנוגדת לדעתי כדי לזקק באמצעותה את האמת שלי.

מנהיגי חינוך יקרים,

אם כולנו נלמד מכל ויכוח, מכל דיון ומכל חשיפה לדעות שונות, אם ננסה להיכנס לנעליו של האחר ולרגע לחשוב כמותו, אם נראה את החיים במדינת ישראל כזכות גדולה של נסיעה משותפת באוטובוס ציבורי המתקדם אט-אט לתחנה הסופית, לייעודו של העם, לגאולה, אם נזכור בכל רגע כי אחים אנחנו, וכי הסובלנות והפלורליזם הם הקומה הראשונה, והרצון ליצור חיים משותפים שיש בהם ייעוד ושיש לנו בהם תפקיד משותף הוא הקומה השנייה – מבט זה, ראייה עמוקה זו, יסייעו לאוטובוס להגיע לייעודו מוקדם יותר וביתר שלוה ובשלמות כנסת ישראל כולה...

דני רוזנר

אברהם ליפשיץ

מנהל מינהל חברה ונוער

מנהל מינהל החינוך הדתי

למנחה: בפעילות כמה שלבים, והיא מיועדת לשיעור כפול (90 דקות). עם זאת, הפעילות היא מודולרית – אפשר להעביר חלקים ממנה בשיעור קצר יותר.

מטרות

1. להבהיר למשתתפים את משמעותו של יום הזיכרון ליצחק רבין ואת חשיבותו.
2. לעורר בקרב המשתתפים הבנה של הפגיעה הקשה שספגו העם היהודי והחברה הישראלית עם הירצחו של ראש ממשלת ישראל יצחק רבין.
3. להכיר למשתתפים את חייו ואת פועלו של יצחק רבין ז"ל.
4. לברר עם המשתתפים את החשיבות של שיח דמוקרטי מכבד, של סובלנות ושל אי-אלימות ואת היתרונות הגלומים בהיות בני אדם "נוחין ועלובין" כבית הלל בשעתו.
5. לברר עם המשתתפים את חשיבותו של הזיכרון הלאומי בכלל ושל זיכרון רצח רבין בפרט ככלי להיטיב דרכינו.
6. לעודד את המשתתפים לנקוט יוזמות מעשיות לקידום ערכי סובלנות ואחוזה בחברה הישראלית.

נספחים

- 1: ארבע כרזות שהוכנו על ידי מרכז יצחק רבין (מומלץ לצלם כל כרזה שלוש פעמים).
- 2: דף משימה "רצח רבין – עובדות, דעות ומסקנות", ארבעה עותקים.
- 3: דף מקורות "על חשיבותו של הזיכרון הלאומי", כמספר המשתתפים.
- 4: אירועים מרכזיים בחייו של יצחק רבין ז"ל – ציר זמן, כמספר המשתתפים.
- 5: תקציר מנאומיו של יצחק רבין, עותק יחיד.
- 6: דף משימה "נאום יצחק רבין".

מהלך הפעילות

שלב מקדים – הכנה

תלמידי מערכת החינוך במדינת ישראל נולדו כולם לאחר רצח ראש הממשלה, ולכן הרצח אינו חלק מהזיכרון האישי שלהם. כדי לקרב אותם אל זיכרון אירוע מכונן זה, מוצע שלקראת יום הזיכרון ליצחק רבין המשתתפים יראיינו בן משפחה בוגר ויציגו לו שאלות אלו:

כרטיס ריאיון

- היכן היית כאשר נרצח ראש הממשלה יצחק רבין?
- בן כמה היית?
- כיצד הגבת לאירוע? כיצד הרגשת?
- כיצד הגיבה הסביבה שלך (משפחה, חברים)?
- אילו מחשבות הקשורות לרצח מעסיקות אותך היום, עשרים שנה לאחר האירוע?

התלמידים יעלו את התשובות על שקופית. אפשר לבקש מקבוצה של תלמידים ליצור שקופית משותפת. המשתתפים יציגו בשקופית גם מחשבות שעלו בהם בעקבות הראיונות.

שלב א' – נפל דבר בישראל

במליאה

המנחה יקרין לפני המשתתפים סרטון קצר המתאר את הרגעים ואת הימים שלאחר רצח רבין. קישור: [עשרים שנה לרצח רבין – היגון והתדהמה](#). משימה: לפני ההקרנה, המנחה יחלק למשתתפים פתקים קטנים ויבקש מהם לרשום אגב צפייה בסרט תחושות ורגשות שמתעוררים בהם. המנחה יקיים סבב בין המשתתפים ויבקש מהם לשתף את המליאה ברגשות שהתעוררו בהם.

אישי

המנחה יפזר על הרצפה מספר העתקים של ארבע כרזות (נספח 1) ויבקש מכל משתתף לבחור בכרזה אחת שמדברת אליו במיוחד.

קבוצתי

המנחה יכנס את המשתתפים בקבוצות לפי הכרזות שבהן בחרו וייתן לכל קבוצה דף משימה (נספח 2).

במליאה

הקבוצות יציגו את תוצרי עבודתן במליאה.

שלב ב' – אחרי מות קדושים אמור

מסע בעקבות יצחק רבין.

במליאה

תחנות בחייו של יצחק רבין

המנחה יחלק את דף "אירועים מרכזיים בחייו של יצחק רבין – ציר זמן" (נספח 4).

שאלות לדיון

1. הביטו בציר הזמן, מה אתם למדים ממנו על יצחק רבין?
2. אילו תכונות ומעשים אפיינו את יצחק רבין לפי ציר הזמן? ציינו תכונה, אירוע או מעשה שמצא חן בעיניכם.

קבוצתי

נאומיו של יצחק רבין

המנחה יחלק לקבוצות קטעים מנאומיו של יצחק רבין (נספח 5), לכל קבוצה נאום אחר, ויבקש מהם לבצע את דף המשימה (נספח 6).

שלב ג' - סיכום וחשיבה לעתיד : שבזיכרון דברים אלו נשוב להיטיב

במליאה

שאלות לדין

1. אילו רגשות ומחשבות עולים בכם לאחר היכרותכם עם דמותו של יצחק רבין?
 2. האם העובדה כי פועלו המדיני של רבין היה ועודנו שנוי במחלוקת בחברה הישראלית צריכה למנוע מאתנו לעסוק בזכרו של רבין?
 3. לדעתכם, מה צריכה להיות המטרה של פעילות לימודית, תקשורתית או טקסטית העוסקת בזיכרון רצח רבין? (מומלץ להיעזר בלקט המקורות על אודות חשיבותם של דיונים ערכיים וכן על חשיבותו של הזיכרון הלאומי – נספח 3).
 4. בג' בתשרי מידי שנה בשנה, אנו מציינים את רצח גדליה בן אחיקם. לאחר גלות בבל ולאחר מותו של המלך צדקיהו, נשאר גרעין יהודי בארץ ישראל. על גרעין זה מונה גדליה בן אחיקם, אשר ראה נכונה את התהפוכות הפוליטיות, שמע בקול הנביא והציל את נפשו ואת נפש הנותרים בארץ. ממזרח הגיעו אליו שמועות רעות: "וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הֲיִדַע תִּדַע כִּי בַעֲלִיס מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן שָׁלַח אֶת יִשְׁמַעֵאל בֶּן נְתַנְיָה לְהַכְתֵּךְ נֶפֶשׁ וְלֹא הָאֱמִין לָהֶם גְּדַלְיָהוּ בֶן אַחִיקָם" (ירמיהו מ, טז). ההמשך ידוע: ישמעאל בן נתניה בא ועמו עשרה חיילים, הם הכו את גדליה, את כל היהודים אשר היו אתו ואת הכשדים אשר נמצאו שם, אנשי המלחמה. לדעת חז"ל, הרצח הפוליטי של גדליה בן אחיקם הרס את הסיכוי האחרון ליישוב יהודי בארץ ישראל אחרי החורבן.
 - האם הרצח של גדליהו בן אחיקם לאחר חורבן בית ראשון דומה לרצח הפוליטי של יצחק רבין שהתרחש בימינו? נמקו.
 - אילו מסקנות אפשר להסיק מהשוואה זו?
 5. בגמרא בעירובין נאמר: "מפני מה זכו בית הלל לקבוע הלכה כמותם? מפני שנוחין ועלובין היו ושונין דבריהן ודברי בית שמאי, ולא עוד אלא שמקדימין דברי בית שמאי לדבריהם" (יג ע"ב). מה אפשר להסיק מדברים אלו ביחס למחלוקות בתקופתנו?
 6. הרמב"ם בהלכות תענית כתב כי טעמים של חמשת הצומות (צום גדליה, י' בטבת, תענית אסתר, י"ז בתמוז ותשעה באב) הוא: "שבזיכרון דברים אלו נשוב להיטיב" (ה, א).
- א. אילו מסקנות צריכה החברה הישראלית להסיק מאירוע חמור כמו רצח ראש הממשלה יצחק רבין?
- ב. הציעו תחומים ופעילויות מעשיות להיטיב בהם בנוגע ליום הזיכרון לרצח יצחק רבין.

נספח 1 - כרזות

נספח 2 - דף משימה קבוצתי רצח רבין - עובדות, דעות ומסקנות

רשמו שלוש עובדות על אודות רצח רבין. נסו לרשום פרטי מידע שהתחדשו לרובכם.
רשמו שני פרטים ביוגרפיים על אודות האיש יצחק רבין. נסו לרשום פרטי מידע שהתחדשו עבורכם.

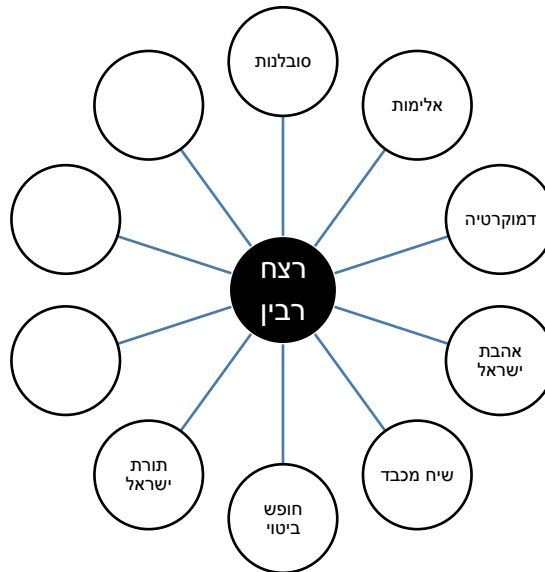
א.
ב.
ג.

ד.
ה.

קיימו סבב בין חברי הקבוצה:

- מדוע בחרתם דווקא בכרזה זאת? מה היא מסמלת עבורכם? אילו אסוציאציות היא מעוררת?
- מהם המסרים החזותיים או המילוליים המופיעים בכרזה (מילים, צורות, צבעים, סמלים)?
- לדעתכם, האם כרזה זו מתאימה ליום הזיכרון העשרים ליצחק רבין? נמקו.
- הכרזה שלפניכם מעוררת מחשבה על אודות סוגיות ערכיות שונות. ציינו מחשבה אחת ביחס לכל ערך מהערכים המופיעים בעיגולים.

רשמו ערכים נוספים שהתייחסתם אליהם בקבוצתכם בעיגולים הריקים.

נסחו במשותף את המסר שכרזה זו באה לבטא:

חשבו על פעולה מעשית, ברמה אישית או כיתתית, ליישום ערך זה שבכוחכם לבצע:

נספח 3 - דף מקורות על חשיבותו של הזיכרון הלאומי

שבזיכרון דברים אלו נשוב להיטיב

רמב"ם, הלכות תענית, ה, א

כוח האומה הוא בזיכרונה

כוח האומה הוא בזיכרונה – זה מותר האדם, ואם אנו רוצים לחיות, ואם אנו רוצים ושואפים לצוות את החיים לבנינו, אם אנו מאמינים שהוטל עלינו צו לסלול את העתיד, הרי עלינו ראשית כול לא לשכוח.

פרופסור בן-ציון דינור (1956), ידיעות "יד-ושם"

בין זיכרון לשכחה

שני כוחות ניתנו לנו: זיכרון ושכחה. אי אפשר לנו בלעדי שניהם.

אילו לא היה לעולם אלא זיכרון, מה היה גורלנו? היינו כורעים תחת משא הזיכרונות. היינו נעשים עבדים לזיכרוננו, לאבות אבותינו. קלסטר פנינו לא היה אז אלא העתק של דורות עברו.

ואילו הייתה השכחה משתלטת בנו כליל – כלום היה עוד מקום לתרבות, למדע, להכרה עצמית, לחיי נפש?

השמרנות האפלה רוצה ליטול מאתנו את כוח השכחה, והפסידו-מהפכניות רואה בכל זכירת עבר את "האויב". אך לולא נשתמרו בזיכרון האנושיות דברים יקרי ערך, מגמות נעלות, זכר תקופות פריחה ומאמצי חירות וגבורה, לא הייתה אפשרית כל תנועה מהפכנית, היינו נמקים בדתנות ובבערותנו, עבדי עולם.

כצנלסון, ברל (1935), "מהפכה ומסורת", במבחן

לידי האומה

שבזמן שאין מלך, כיון שמשפטי המלוכה הם גם כן מה שנוגע למצב הכללי של האומה, חוזרים אלו הזכויות של המשפטים לידי האומה בכלל.

הרא"ה (תרצ"ז), משפט כהן, ירושלים: מוסד הרב קוק, סי' קמד, עמ' שלו

ראשיה, שריה ויועציה

אבינו שבשמים, צור ישראל וגואלו, ברוך את מדינת ישראל, ראשית צמיחת גאולתנו.

הגן עליה באגרת חסדך, ופרש עליה סכת שלומך, ושלח אורך ואמתך לראשיה, שריה ויועציה, ותקנם בעצה טו בה מלפניך. (מתוך תפילה לשלום המדינה)

שנוחין ועלובין היו

א"ר אבא אמר שמואל: שלוש שנים נחלקו ב"ש וב"ה, הללו אומרים הלכה כמותנו והללו אומרים הלכה כמותנו. יצאה בת קול ואמרה: אלו ואלו דברי אלוקים חיים הן והלכה כב"ה. וכי מאחר שאלו ואלו דברי אלוקים חיים מפני מה זכו ב"ה לקבוע הלכה כמותן? מפני שנוחין ועלובין היו ושונין דבריהן ודברי ב"ש ולא עוד אלא שמקדימין דברי ב"ש לדבריהן.

עירובין יג"ב

אני אוהב את הכול

איני יכול שלא לאהוב את כל הבריות את כל העמים.

רוצה אני בכל מעמקי לב בתפארת הכול, בתקנת הכול.

אהבתי לישראל היא יותר נלהבה, יותר עמוקה,

אבל החפץ הפנימי מתפשט הוא בעזוז אהבתו על הכול ממש.

אין לי כל צורך לכופ את רגש אהבה זה, הוא נובע ישר מעומק הקודש של החכמה של הנשמה האלוקית.

הרא"ה (תשמ"ג), ערפילי טוהר, ירושלים: מכון הרצ"ה

נספח 4 - אירועים מרכזיים בחייו של יצחק רבין ציר זמן

תאריכים על ציר הזמן

- 1922** – באחד במרס נולד בירושלים לנחמיה ורוזה רבין.
- 1937** – התקבל לבית הספר החקלאי "כדורי". סיים לימודיו כחניך מצטיין.
- 198-1942** – שימש בתפקידי פיקוד בהגנה ובפלמ"ח.
- 1948** – מונה למפקד חטיבת "הראל", פיקד על הקרבות לשחרור ירושלים והדרך אליה, שימש קצין מבצעים של חזית הדרום, השתתף בקרבות לשחרור הנגב.
- 1964** – מונה לרמטכ"ל השביעי של מדינת ישראל.
- 1967** – שימש בתפקיד רמטכ"ל במלחמת ששת הימים.
- 1968-1973** – שימש שגריר ישראל בארצות-הברית.
- 1974** – התמנה לראש ממשלת ישראל.
- 1977** – התפטר מראשות הממשלה בעקבות גילוי חשבון בנק בלתי-חוקי שהחזיקה רעייתו בארצות-הברית.
- 1984** – מונה לשר ביטחון בממשלת אחדות לאומית.
- 1992** – התמנה לראש הממשלה בפעם השנייה.
- 1993** – חתם עם יו"ר אשף, יאסר ערפאת, על הצהרת עקרונות להסכם בין ישראל לאש"ף.
- 1994** – חתם על הסכם שלום עם ירדן בערבה.
- 1994** – זכה עם שמעון פרס ועם יאסר ערפאת בפרס נובל לשלום.
- 1995** – בי"ב בחשוון, ארבעה בנובמבר, נרצח על-ידי מתנקש יהודי בתום עצרת שהתקיימה בכיכר מלכי ישראל בתל-אביב.

נאום הר הצופים

טקס קבלת תואר ד"ר לשם כבוד מטעם האוניברסיטה העברית בירושלים יוני 1967

לא באנו כאן לסלוח "

במחנה ההשמדה דכאו, אוגוסט 1987

מה תספרו לילדים שלכם?

דברים עם סיום הקונגרס הציוני, יולי 1992

מדיניותו של מקבל ההחלטה וייסוריו עם מצפוני.

פתיחת שנת המשפט, ירושלים, ספטמבר 1992

מהעבר אפשר רק להתבשמ"

יום ההתיישבות החקלאית, הכנסת, דצמבר 1993

טוב לחיות בעד ארצנו "

יום תל חי, מרץ 1993

ירושלים שלי"

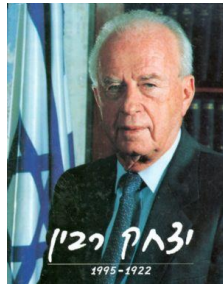
פתיחת חגיגות 3,000 שנה לירושלים, וושינגטון, אוקטובר 1995

נספח 5

קטעים מנאומיו המפורסמים של יצחק רבין

נאומיו של יצחק רבין

- מה תספרו לילדים שלכם – דברים עם סיום הקונגרס הציוני, יולי 1992
- נאום הר הצופים – בטקס קבלת תואר ד"ר לשם כבוד מטעם האוניברסיטה העברית בירושלים, יוני 1967
- לא באנו לכאן לסלוח – במחנה ההשמדה דכאו, אוגוסט 1987
- מדיניותו של מקבל ההחלטה וייסורי מצפוני – לפתיחת שנת המשפט, ירושלים, ספטמבר 1992
- מהעבר אפשר רק להתבשם – ביום ההתיישבות החקלאית, כנסת, דצמבר 1993
- טוב לחיות בעד ארצנו – ביום תל-חי, מרס 1993
- ירושלים שלי – לפתיחת חגיגות שלושת אלפים שנה לירושלים, וושינגטון, אוקטובר 1995

מה תספרו לילדים שלכם

דברים עם סיום הקונגרס הציוני, ירושלים, 30 ביולי 1992

אתם חוזרים מחר-מחרתיים לביתכם, אתם חוזרים אל ארצות מגורכם. מה תספרו לבני משפחותיכם? מה תגידו לילדיכם? איזו בשורה תביאו מהשבוע הזה בירושלים? מהקונגרס הזה? ממדינת ישראל? ספרו להם שהייתם בבית, שבאתם לבקר בבית שלכם, אפילו אתם ישובים כבר שנים ודורות בבואנוס-איירס ובמלבורן, בניו-יורק ובלוס-אנג'לס, בלונדון ובבריסל, כאן זה הבית שלכם. אנחנו הבית של כל יהודי בעולם, אנחנו המקלט, אנחנו גם האחריות. אומרים: ישראל ערבים זה לזה, וגם אחרון היהודים בפניה הנידחת ביותר בעולם חייב לדעת ויודע שמדינת ישראל, ביתו, רואה עצמה אחראית לו, לבניו ולבני בניו עד הדור האחרון... מה עוד תספרו לילדכם? ספרו להם שאתם חוזרים מירושלים. כל יהודי מאמין מזכיר את ירושלים בתפילתו שלוש פעמים ביום. אני נולדתי בירושלים, אני ראיתי את ירושלים בימי הדמים של 1948. ראיתי את הרעב, את המחסור בתרופות, את השיירות המנסות לפרוץ אל העיר, ראיתי את חברי הלוחמים. אתם נוסעים היום בדרך לירושלים ורואים את השלדים החלודים. עבור רבים מכם אלה הם שבירי מתכת, אני מכיר את החיילים שמתו בתוכם. כאשר המוות מול עיניך, כל רגע הוא נצח. עבורי אישית ירושלים היא עיר הנצח... הכותל המערבי הוא לי מוקד געגועיו של העם היהודי, ואבני הכותל השותקות, שהיו המלט והדבק של עם ישראל לדורותיו, דיברו אליי באותם רגעים יפים ועצובים יותר מכל חלום ושיר.

<http://www.rabincenter.org.il/Items/01748/2i.pdf>

לא באנו לכאן לסלוח

במחנה ההשמדה דכאו, אוגוסט 1987

לא באנו לכאן כדי לספוד כי אין מילים בשום מילון אשר יכולות לתאר את גודל הזוועה. לא באנו לכאן כדי לסלוח כי אין סליחה. אל מול הכבשנים השותקים, עמדנו כאן כדי לזכור את הרבבות ומאות האלפים והמיליונים שהלכו אל מותם, חסרי ישע וחסרי מגן, בעשרות מחנות ריכוז והשמדה, יהודים ובני לאומים אחרים. אנו עומדים כאן ואין אנו פטורים מן ההרהורים שאילו עשתה עמנו ההיסטוריה צדק מוקדם יותר, ולו קמה מדינת ישראל עוד קודם לכן, ולא כעוף החול מאפר הקרבנות, ולו היה לנו צה"ל, לא הייתה דכאו ולא היו כבשנים ולא היו קירות מוות. אז, כשליש מהעם היהודי לא היה הולך לקראת מותו... ומול חוסר האונים והייאוש וההליכה אל תאי הגזים והמשרפות, יש לנו היום, בצד האיכות המוסרית ותרבות הרוח, גם כוח ועוצמה צבאית, כוחו של עם גדול, שבחלקו הושמד כאן על האדמה הזאת. למדנו את לקחי השואה ואחד מהם הוא הקמת כוח ועוצמה שלנו. בשמו של כוח זה אני נמצא כאן היום ואהיה פה לנרצחים. אנחנו כאן היום כדי להזכיר למי שנוטה לשכוח, ורבים שוכחים, כי על האדמה הזאת נעשה הפשע הגדול ביותר בהיסטוריה המודרנית. אנחנו, בני העם היהודי, בנינו ונכדנו לקרבנות שהלכו אל המשרפות, נתגבר על האסון הנורא שפקד אותנו. זה יימשך דורות ויובלות עד אשר הפצעים יגלידו – והצלקות יישארו. אבל אלה אשר עוללו את הפשע, והללו אשר ידעו ושתקו ועמדו מן הצד בלי לנקוף אצבע, אשמתם לא תינקה לעולם. יש האומרים: פשע כזה לא יכול לחזור לעולם... בכוחות משותפים נדאג לכך שמה שקרה – לא יקרה עוד לעולם... בשמה של מדינת ישראל, בשם מערכת הביטחון, בשם חיילי צה"ל ומפקדיו, לוחמים ואזרחים, אני מבקש לומר כאן שניצחנו, אם גם במחיר דמים כבד. אני מצדיע לאבנים האילמות אשר תחתן טמון אפרם של אלה שלא זכו לראות אותנו בהתגשמות חלום הדורות, והמצבה לזכרם. וניפרד מכם במילות השיר: "יום נכספנו לו עוד יעל ויבוא, ומצעדנו עוד ירעים: אנחנו פה!"

<http://www.rabincenter.org.il/Items/01749/1i.pdf>

מדיניותו של מקבל ההחלטה וייסורי מצפוני

לפתיחת שנת המשפט, ירושלים, 17 בספטמבר 1992

יושב ראש הכנסת, כבוד נשיא בית המשפט העליון, מבקרת המדינה, שר המשפטים. כידוע לכם אינני משפטן... ואף שמדובר בשני עולמות, אני מוצא הרבה מן המשותף לאנשי המשפט ולמדינאים. המשותף הוא: מדיניותו של מקבל ההחלטה וייסוריו עם מצפוני. כמו השופטים – ויסלחו לי כמה חברים על ההקבלה וההשוואה – כך גם המדינאים מקבלים אינפורמציה מערוצים שונים ולעתים מנוגדים, מאוד אינטרסנטיים. מעכלים את המידע, שבים ושוקלים ומתבלטים ולבסוף מקבלים את ההחלטה. במקרים רבים, גם של השופטים וגם של המדינאים, מדובר בהחלטה על גורלו של אדם ועל חייו. אין קשה מזה. רק מי שנפל בגורלו להחליט כך, באותה בדידות נוראה, אותנו יוכל להבין. כאיש מדינה אני יכול להעיד כמה קשה, כמה ייסורים צריך לעבור, כדי להחליט על פעולה צבאית, על מעשה כלשהו בתחום המדיני שיש בו ברכה לחברה – ובעיה גורלית לחייו של היחיד. ואתם השופטים ואנחנו מקבלי ההחלטות, שנקרעים בין הצורך להחליט על גורלו של הפרט לבין צרכי החברה והמדינה ומסגרת שלטון החוק, תוכלו אולי יותר מאחרים להבין את המדינאים... מענייני הכלל אחזור אל הפרט... בשנים האחרונות אנו עדים לתופעה של הקצנה והחרפה ביחסים שבין אדם לחברו, פחות מדי דאגה לזולת. מה עלה לנו? עם ישראל לדורותיו היה ידוע בכל קצווי ארץ כמי שהיחיד בו פותח שערו – ולבו. העזרה ההדדית הייתה תמיד מסימני ההיכר שלנו. נאמר: "ישראל ערבים זה לזה". במידה מסוימת, אין זה כך היום, ואם אגזים גם אומר: במקום שנהיה כולנו "אדם לאדם – אדם", מתקיימת בלא מעטים מאתנו "אדם לאדם – זאב"... ואני פונה דווקא אליכם, השופטים ועורכי הדין... עם המורים והסופרים והאחרים, אני רואה בכם מורי הלכה ומעצבי פניו של הדור. דרך ההתבטאות שלכם, מעל הדוכן ומול הדוכן, המחשבה היוצרת שלכם בכתבי הקטגוריה והסנגוריה, החלטותיכם, פסקי הדין וגזרי הדין שלכם, נותנים גם את התוקף המוסרי והערכי לחייו כאן ומעצבים את הנורמות החברתיות אשר על-פיהן נחיה בימים יבואו. חלילה לי לנסות ולהשפיע עליכם לקולא או לחומרא, לשבט או לחסד. הבקשה שלי היא רק לראות את המילים וההחלטות הנכתבות על ידיכם, היוצאות מפיכם, כחלק מעיצוב פניה של המדינה המיוסרת הזו. אני יודע, יודע היטב, כמה קשה מלאכתכם ובאילו תנאים בלתי-נוחים אתם עושים את עבודתכם.

<http://www.rabincenter.org.il/Items/01759/1h.pdf>

מהעבר אפשר רק להתבשם

יום ההתיישבות החקלאית, כנסת, 7 בדצמבר 1993

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, אנשי ההתיישבות החקלאית מכל רחבי הארץ ומכל צורות ההתיישבות המכונסות ביציעי האורחים. ההתיישבות החקלאית היהודית בארץ ישראל – אשר עתה מלאו מאה ועשר שנים לתחילתה – סימלה, אולי מכל תופעה אחרת, את המהפכה הציונית-חברתית, את תהליך הפיכתה של הפירמידה הגלותית, את שובו של עם ישראל אל אדמתו הלכה למעשה. התלמים הראשונים שנחרשו בפתח-תקווה ובדגניה, הזרעים הראשונים שנבטו באדמות כנרת ויסוד-המעלה, ילדי האדמה הראשונים שנולדו ובגרו בנהלל, בעין-חרוד, בגדרה ובעוד עשרות יישובים חקלאיים שקמו בימי העלייה הראשונה, השנייה והשלישית, כל אלה היו במרוצת השנים המסר לעצמאות ישראל. ההולכים בשדות גידלו והובילו, בעצם קיומם, דמות של יהודי חדש, שונה, נטוע באדמתו ונכון להגן עליה. על העורף החקלאי-התיישבותי הזה נשענה במהלך שלושה דורות כל הפעילות הציונית, המדינית והביטחונית, ובמרחב זה פותחה וצמחה חקלאות לתפארת – במגוון הזנים, בתנובות, בייצור תשומות חקלאיות, בטיפוח אורח חיים שיתופי, קיבוצי ומושב. היבולים, השיטות, האנשים היו למציאות ישראלית שורשית – שהייתה גם לאגדה בינלאומית. אך המגזר הזה ידע גם, מראשיתו, תקופות של משבר ושפל... אמת, מהעבר המפואר אפשר להתבשם, אך לא להתפרנס. וקשה לחזות עתיד כשההווה הוא מעיק ומשברי. אך חשוב שנדע ובין כי המכאובים אותם עוברת החקלאות הישראלית בשנים האחרונות הם צירי הלידה של עידן חדש, הם כאבי הקמילה מחד והנביטה מאידך. הם המכאוב שיביא – שחייב להביא – את הפריצה, ובידנו הדבר...

בעולם משתנה חייבים להשתנות, עם אחרים, גם החקלאים. הקיבוץ, המושב, המושבה עוברים תהליכי שינוי משמעותיים. התבונה, הפרטית והקולקטיבית, היא לשלוט בתהליכים אלה ולהובילם ולא להיות משקיפים מן הצד או קרבנות של אזלת יד... בידנו, ביד כולנו יחד, לבנות כך את איכותה המתחדשת של החקלאות הישראלית, רק נוסף – אני מקווה מפואר – בספר ההישגים של מדינת ישראל.

<http://www.rabincenter.org.il/Items/01763/6h.pdf>

נאום הר הצופים

טקס קבלת תואר ד"ר לשם כבוד מטעם האוניברסיטה העברית בירושלים

15 ביוני 1967

כבוד נשיא המדינה, ראש הממשלה, נשיא האוניברסיטה העברית, רקטור האוניברסיטה, חבר הנאמנים, מוריי רבותיי. ביראת כבוד עומד אני לפניכם, מורי הדור, כאן, במקום הקדום ומלא ההוד הנשקף אל בירת הנצח שלנו... מבקשים אתם לחלוק לי את הכבוד הגדול בהעניקכם לי את התואר – דוקטור לפילוסופיה. הרשו לי לומר את אשר עם לבי. רואה אני את עצמי כאן כנציגם של אלפי מפקדים ורבבות חיילים שהביאו למדינה את הניצחון במלחמת ששת הימים, הנני נציגו של צה"ל כולו... שרואה אני בכבוד זה, שהנכם חולקים באמצעותי לחבריי אנשי הצבא, הכרה עמוקה, שלכם, בייחודו של צה"ל, שאינו אלא ביטוי לייחודו של עם ישראל כולו... המלחמה היא עניין קשה ואכזרי בעיקרו, מלווה בהרבה דם ודמעות. אך דווקא במלחמה זו שעברה עלינו, באו לידי ביטוי גילויים מופלאים ונדירים של אומץ לב וגבורה, בצדם של גילויים אנושיים של אחווה ורעות ואפילו שאר רוח. מי שלא ראה אנשי צוותו של טנק הממשיכים בתקיפת הסתערות כאשר מפקדם הרוג ורכבם פגוע קשה, חבלנים שסיכנו חייהם למלט חברם הפצוע בשדה מוקשים... – אינו יודע מהי מסירות של חבר לחבר.

העם כולו עמד נפעם ורבים אף בכו לשמע הבשורה על כיבוש העיר העתיקה... הצנחנים שכבשו את הכותל – עמדו נשענים עליו ובכו... צהלת ניצחון אחזה בעם כולו... במלחמת ששת הימים היו גילויי גבורה... מרבים לדבר על מעטים מול רבים. במלחמה זו, אולי לראשונה מאז פלישת צבאות ערב באביב תש"ח ומלחמות נגבה ודגניה, עמדו יחידות צה"ל בכל הגזרות מעטים מול רבים... בכל הגזרות בלטו בעדיפותם המפקדים של צה"ל בכל הדרגים על פני מפקדי האויב. התושייה, התבונה, הנכונות, כושר האלתור, הדאגה לחייל, ובעיקר ההליכה קדימה לפני פיקודיהם – כל אלה אינה טכניקה או עניינים של חומר. אין להם הסבר סביר, אלא במונחים של הכרה עמוקה במוסריותה של מלחמתם. גילויים אלה ראשיתם ברוח וסופם ברוח. התעלותם של לוחמינו לא בזכות הברזל באה, אלא בזכות התודעה של שליחות עליונה, של הכרה בצדקת ענייננו, של אהבה עמוקה למולדת ושל הכרת התפקיד הקשה שהוטל עליהם: להבטיח קיום האומה במולדתה, לקיים – ואפילו יהיה זה במחיר חייהם – זכותו של עם ישראל לחיות חיו במדינתו, חופשי, עצמאי, בשלום ובשלוה.

צבא זה, שעמדה לי הזכות לעמוד בראשו בעת המלחמה הזו, מהעם בא ואל העם חוזר – עם המתעלה בשעת דחק ואשר יכול לכל אויב בזכות רמתו המוסרית, הרוחנית והנפשית בעת מבחן. כמיצגו של צה"ל, בשם החיילים כולם, מקבל אני בגאווה את הוקרתכם.

טוב לחיות בעד ארצנו

יום תל-חי, 31 במרס 1995

האריה השואג שותק, אבל סיפורו הולך כבר עשרות שנים מקצה הארץ עד קצה. אין ילד בישראל, במשך דורות, שאינו יודע את סיפורו של יוסף טרומפלדור, סיפור חבריו הנופלים, את סיפורה של גבורת תל-חי. היו מעשי גבורה גדולים יותר בתולדות ארץ ישראל, אלפים נהרגו, אך אין כמו סיפור תל-חי להמחיש את האחיזה בקרקע, את החלוציות, את ההתיישבות, את הביטחון. סיפור תל-חי הוא תמצית סיפורנו כאן, על האדמה הזאת. שבעים וחמש שנים אנו הולכים עם הסיפור הזה, עם מילותיו האחרונות של יוסף טרומפלדור: "טוב למות בעד ארצנו". חינכנו דורות של לוחמים על המילים הללו. הייתה זו צוואה שבתי הקברות הצבאיים בכל הארץ הם עדות עצובה למימושה הכואב. אני אומר לכם היום: אם אין בררה, אם חרב חדה מונחת על צוואר, אם אין שיעור לסכנה לחיים, לקיומנו, אם הכול מונח על כף המאזניים – אין בררה, הולכים לקרב, הולכים גם לאבדן חיים. אבל אני אומר לכם גם: טוב לחיות בעד ארצנו. אין המוות והשכול הפוקדים אותנו תכופות בבחינת גזרת גורל, ולא גזרה משמים. אפשר גם אחרת...

<http://www.rabincenter.org.il/Items/01768/10h.pdf>

נספח 6

דף משימה - נאום יצחק רבין

קראו את הקטע שלפניכם, הלקוח מתוך נאום שנאם יצחק רבין:

- א. באיזה סוגיה עוסק הקטע?
- ב. מה ההקשר שבו נאמר הנאום?
- ג. בחרו משפט מפתח מתוך הקטע וסמנו אותו בצבע.
- ד. מה חידש לכם הקטע שקראתם?
- ה. מה בדברי יצחק רבין הרשים אתכם?
- ו. על-פי נאום זה, אילו ערכים היו חשובים ליצחק רבין?
- ז. "מה תספרו לילדים שלכם" שאל רבין בנאום שנשא. רשמו בראשי פרקים אירועים, ערכים ומסרים שתרצו להעביר לילדים שלכם.

היערכו להצגת תוצרי חשיבתכם במליאה.

